

**Наталія Левківна Дащенко**  
кандидат філологічних наук, доцент,  
**Світлана Юрїївна Андрїїшина**  
магістр журналістики

## **ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ВИЯВИ ПАТОГЕННОСТІ У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПЕРІОДИЦІ**

Мета статті – семантико-стилістична оцінка лексичних маркерів патогенності у регіональному виданні «Нова Тернопільська газета». Зосереджено увагу на текстах, що тяжіють до поширення емоції незадоволення, тобто повідомляють про трагедії, надмірно демонструють насильство, агресію. Виокремленню й аналізу відповідної лексики підпорядкований комплекс наукових методів: контент-аналіз, компонентний, контекстуальний, описово-аналітичний та ін. Семантико-стилістичний підхід й укладений перелік найчастотніших лексичних маркерів патогенності зумовили висновок: одним зі способів ідентифікації текстів патогенного змісту є слова негативної семантики у рубриках, заголовках, лідах і самих текстах. Результати статті пов'язані із окресленням деяких способів нейтралізації патогенного змісту. Матеріали публікації можуть бути складовою комплексного вивчення мовних засобів вираження патогенності з метою вироблення механізмів критичного сприймання текстів сучасних українських медіа.

*Ключові слова:* емоції незадоволення; патогенний текст; лексика негативної семантики.

### **1. Вступ**

**Актуальність** пропонованої теми полягає у тому, що сучасний медіапростір перенасичений текстами з ознаками патогенності, а тому вимагає критичної оцінки з різних позицій. Оскільки носієм змісту є мова, то у цій статті розглядатимемо лексичні виразники негативності повідомлення. Наслідком такого підходу можуть стати поради щодо уникнення у публікаціях мовних засобів з негативною семантикою, а також рекомендації щодо медіаосвітніх заходів.

В українському журналістикознавстві першість у вивченні патогенного тексту належить Б. Потятинику [1; 2; 3]. Журналістським текстам патогенного характеру присвячено статті К. Серажим [4], Я. Приходи та Н. Станкевич [5].

Проблему патогенності реклами в українській пресі вивчає М. Кица [6; 7]. Сьогодні «патогенність» як «хвороба» текстів, призначених для вітчизняного масового споживання, перебуває на стадії дослідження.

Б. Потятиник та М. Лозинський виділяють два типи патогенних текстів, які ґрунтуються на: 1) емоції задоволення (порнографія, гіперболізована реклама); 2) емоції незадоволення (теле-, відеонасильство, пропаганда расової, релігійної, національної, класової ворожнечі, пропаганда війни) [2, с. 288].

Дефініції поняття «патогенність» вказують на те, що його термінологічне пояснення пов'язане з біологією та медициною. У журналістській сфері вживається в переносному значенні: містить посилення на негативну інформацію, здатну спричинити негативні емоційні стани та дії. Носієм такого змісту є стилістично знижена лексика, яка сьогодні особливо активізувалася і претендує стати однією з визначальних ознак сучасної медіамови. Проте словесне наповнення патогенних текстів формують і загальноживані лексеми з негативною семантикою або які набувають її у контексті (див. [8]).

Найбільш точний відповідник слова «патогенний» в українській мові – хвороботворний. Отже, під патогенним будемо розуміти текст, який завдає чи спроможний завдати шкоди моральному та психічному здоров'ю окремої особи, нації, держави, людства.

Відштовхуючись від розуміння патогенного тексту у журналістиці і класифікації цих текстів, зосередимо увагу на газетних матеріалах, що тяжіють до поширення емоції незадоволення. У цій статті такими, що впливають через емоцію незадоволення, вважатимемо тексти, які: генерують повідомлення про трагедії; надмірно демонструють насильство, агресію; перебільшують значення випадкових подій, створюючи щодо них посилений інтерес.

**Мета** статті – семантико-стилістична оцінка лексичних маркерів патогенності у регіональній періодиці. Матеріалом для дослідження слугують публікації видання «Нова Тернопільська газета» за 2010 та 2015 роки. **Завдання** статті: виявити у зазначеному виданні лексичні маркери патогенності; розробити показник найуживанішої лексики із негативною

(патогенною) семантикою; запропонувати способи нейтралізації патогенного змісту.

## **2. Методи дослідження**

При написанні статті використано такі наукові методи: контент-аналіз – для окреслення й інтерпретації масиву текстів преси, які засвідчують тенденцію до патогенності мас-медіа; компонентний аналіз – для виділення лексики із семантикою патогенності; контекстуальний – для виявлення впливу соціальних факторів на мовну семантику та функціональні особливості висловлювань; семантико-контекстуальний – для визначення особливостей синтагматики аналізованих одиниць; описово-аналітичний – для ідентифікації фактів контекстної реалізації значення, виявлення закономірностей функціонування патогенної лексики у тексті; комунікативний – для визначення прагматичного потенціалу досліджуваної лексики; елементи статистичного – для аналізу функціональної активності мовних одиниць; діяхронно-зіставний – для з'ясування змін у тематико-семантичній організації текстів преси.

## **3. Результати дослідження**

Можна припустити, що патогенність властива будь-якому текстові, а наслідки його впливу залежать від індивідуального сприймання інформації. Однак сьогодні у контенті медіа простежується певна закономірність: завойовувати увагу аудиторії через «документування», описи реальних жорстоких злочинів (убивств, зґвалтувань, побиття, катувань, інших форм насильства). Використання мотивів страху і тривоги в якості технологій приваблювання користувача набули загрозливих масштабів.

Серед основних причин привабливості для аудиторії медіатекстів, що містять сцени насильства, О. Баришполець називає: розвагу; рекреацію; компенсацію; бажання зазнати хвилювання / страху; прагнення віртуально випробувати агресію (ефект емпатії); ототожнення з агресивним персонажем-жертвою (ефект ідентифікації); ігнорування обмежень (ефект «забороненого плоду»); спроба побачити насильство / агресію, що відображають власний досвід; вивчення кримінального світу (збагачення ролі насильства в суспільстві

й у межах проживання певної аудиторії); ефект самозаспокоєння, тобто ефект щасливого фіналу й усвідомлення того, що «весь цей жах відбувається не зі мною»; гендерний ефект [9, с. 157].

Масова читацька аудиторія сьогодні послуговується переважно інформацією низької якості, «зараженої» вірусом-словом, який проникає у свідомість і має руйнівний психологічний вплив. Неприйнятні протягом століть і засуджувані нормами етикету та моралі насильство, розпусту, страх та страждання нині щодня транслують медіаканали, створюючи враження, що без цього неможливо уявити життя сучасної людини.

Визначити патогенний текст, наприклад, у свіжому номері газети – справа не проста і завжди неоднозначна. Відсутність сталої класифікації патогенних збудників ускладнює упізнавання та уникнення подібної інформації. Вважаємо, що одним зі способів ідентифікації текстів патогенного змісту може бути виділення слів негативної (здатної викликати негативні емоції та стани, іншими словами «хвороботворної») семантики у рубриках, заголовках, лідах і самих текстах.

Найпопулярнішим засобом зацікавити читача залишаються галасливі, крикливі заголовки перших шпальт, орієнтовані на суспільні й побутові драми. В аналізованій газеті позитивна інформація майже ніколи не стає матеріалом для передової статті. Все, що не варте посиленої уваги, розміщують на першій сторінці разом із провокативним заголовком та неетичним фото: «За образу *бив*, поки не *вбив...*» (№25, 2010); «У «Лімпопо» дітей *потруїли хлором*. Уже не вперше» (№33, 2010); «*Дівчат з Чорткова продали у польський бордель*»; «За *бвивство* батька глухонімий син отримав сім років» (№47, 2010) і под.

В аналізованому виданні патогенізовані тексти зустрічаємо не тільки у «спеціалізованій» рубриці «Кримінал», а й у «неспеціалізованих» («некримінальних») рубриках «Новини», «Політика», «Влада», «Здоров'я», «Культура», «Сердечко», «Люди», «Історії». Це видання зловживає сенсаційними заголовками, на зразок: «Не життя, а *катівня!*» (№13, 2010); «Купив... *смерть*»; «*Самогубство в Озерній*» (№30, 2010); «Сіячка доброго,

розумного, вічного» *торгувала людьми*»; «16-річний хлопець *копав собі могилу*»; «Вісім років за *продаж дитини*»; «*Втопився у криниці*»; «*Вогнепальна*» пригода у Саранчуках» (№46, 2010); «*Забили, а тіло в рівчак заволокли, як собаку*»; «*Негідники зі Скалата побили й підрізали п'ятьох хлопців*» (№51, 2010) та б. ін.

«Нова Тернопільська газета» «грає» на емоціях своїх читачів. Більшість публікацій на першій шпальті, у найпопулярніших рубриках – це подробиці страшних подій. З одного боку, такі тексти здатні генерувати відхилення у психіці реципієнта і змусити з острахом ставитися до навколишньої дійсності. З іншого, вважаємо, що сприймання подібної інформації реалізує одну з основних теорій «медіаефектів» – «прищеплення» аудиторії почуття байдужості до жертв насильства, зниження порогу чутливості стосовно прояву насильства в реальному житті» [9, с. 158].

Щодо змісту публікацій, то переважна більшість обраних для аналізу рясніє моторошними подробицями, які можуть впливати на психоемоційний стан читачів різного віку. Часто короткий виклад змісту на початку публікації (лід) становить ніби трейлер фільму жахів, бойовика чи трилера: «*Кривавий подарунок до 70-річного ювілею*» (...У розпалі сварки чоловік *схопив ніж і вдарив* ним дружину. *Закривавлена* матір впала на руки молодшому синові... *Горе-чоловіка* міліціонери до лікарні привозили в наручниках – він *перерізав* собі *вени*, коли зрозумів, що *накоїв*) (№5, 2010); *дитину виривали* з мене так, як без наркозу *рвуть зуб*, тільки *біль був у стократ сильніший* (№26, 2010); «*Сусід на сусіда пішов з... косою*» (42-річний мешканець села Лідиків Кременецького району *загнав косу у плечі* своєму 52-річному сусідові...); «*Щелени* по-египетськи...» (Потерпілій Людмилі... *довелося ампутувати* ліву ногу й праву руку, Ольга... *втратила руку*, а Євген... *залишився без ноги*... 5 грудня біла *акула відкусила* 70-річній жінці... руку, й потерпіла майже відразу *померла* у воді від *сильної крововтрати*... Потім *решки тіла* туристки *виловили* в морі рятувальники...) (№49, 2010).

Подробиці трагедії можна вважати патогенними, адже не всім до снаги їх емоційно нейтралізувати: під час *вибуху обгоріло усе тіло; загорілося волосся та одяг; сильні опіки; закривавлене обличчя; поранило осколками; живого місця не залишилося; облив її окропом; заверещала від нестерпного болю; потяг відтяв ноги; машина переїхала через тіло, протягнула дорогою; голова розчавлена; кривавий слід; дворічна дівчинка померла від голоду* тощо.

Багато публікацій насичені зображенням надмірної агресії, що взагалі не прийнятно для видання, яке позиціонує себе «найпопулярнішою газетою Тернопілля». Навіть спеціалізований на кримінальних новинах тернопільський тижневик «Досьє 02» часто оминає вислови, які могли б завдати психоемоційного удару читачеві. У публікаціях аналізованої газети відзначаємо матеріали, які **надмірно демонструють насильство й агресію**: «14-річний збуї *тероризує село*» (...А тепер той... *садист усіх залякав...* Мешканці невеликого села на Бережанщині *жахаються* від *нахабної* та *розпусної* поведінки 14-річного Андрія...) (№41, 2010). У цьому матеріалі подробиці поведінки молодика передано словами і словосполученнями негативної семантики: *малолітній садист; знуцатися; жорстокість хлопця; вбив лоша, вдаривши його по голові; вирвав індичці язика; некерована жорстокість у поведінці; зтвалтувати; сексуальне домагання, сексуальні подробиці, сексуальні стосунки з матір'ю; прив'язав батька до стільця*.

В інших публікаціях подібного змісту носіями негативної семантики виступають лексеми: *пограбувати; побити, поглумитися, вмирати, жахнутися, плакати; катівня, пекло, опіки, кров, вбивця, жах, нелюди, біль, грубість, жорстокість, розпуста; бідолашний, закривавлений, по-звірячому*; та словосполучення, негативна семантика яких виявляється ситуативно або залежно від контексту: *втратити свідомість; зірвати* (золоті речі); *відібрати* (мобільний телефон); на шиї – *червоні сліди від пальців; різкий неприємний запах гниття*.

Індивідуальну реакцію мають на меті підсилити слова оцінного характеру: *страшно дивитися* (глянути); *дивом вижив*; *моторошне видовище*;

*моторошна розповідь; страшна аварія; нещаслива машина; справжнісіньке пекло та ін. Подобиці, які наводять журналісти у публікаціях, здатні травмувати емоційний стан: Шість бригад медиків протягом доби склали мене по частинах, з правого боку усі органи та кінцівки були пошкоджені. У реанімації я нагадувала шматок м'яса, обмотаний бинтами (№27, 2010); Вона відразу померла, кров хлинула з вух, рота і носа. Колесо відтиснуло усю нижню частину. Печінка, селезінка, шлунок... усі органи були розчавлені; уламки черепної кістки експерти виявили аж у горлі (№38, 2010).*

При вивченні й оцінці семантики патогенності у регіональному виданні «Нова Тернопільська газета» за 2010 рік зафіксовано таку найчастотнішу лексику із негативним значенням, що відображає емоції незадоволення:

**дієслова:** *ампутувати, бити, боятися, вбивати, вибити, вдарити, вибухнути, видурювати, виривати, вирізати, відкусити, впасти, втопити, вчадіти, гамселити, гнити, жахати, забити, заволокти, загинути, залякати, залякати, зарубати, застрелити, збити, згоріти, звалтувати, здригатися, зламати (ламати), знуцатися, обрубувати, отруїтися, перерізати, підпалити, підрізати, побити, повісити, поглумитися, пограбувати, погрожувати, покалічити, покусати, померти, поранити, постраждати, потонути, потруїти, поховати, пропивати, прострелити, розрізати, розстріляти, схопити, убити, ударити, украсти, шокувати;*

**іменники:** *аварія, біль, вандал, вбивця, вбивство, гниття, горе, грубість, гвалтівник, домагання, домовина, жах, жахіття, жертва, жорстокість, зашморг, звалтування, катівня, конфлікт, кров, кривдник, кровотрата, могила, негатив, негідник, нутроці, перелом, покидьок, покійник, похорон, пошесть, пухлина, рана, рештки, розпуста, садист, самогубство, сексрабство, синець, смерть, сморід, суїцид, сутенер, травма, труп, трагедія, труна, тюрма, удар, цвинтар, череп;*

**прикметники:** *вбитий, демонський, диявольський, жахливий, загиблий, закривавлений, затьмарений, заюшений, звірячий, зв'язаний, інфікований, кривавий, крижаний, лютий, мертвий, моторошний, нахабний, неживий,*

*неприсмний, нечистий, обпалений, побитий, понівечений, перерізаний, розпусний, страшний.*

За спостереженнями Я. Приходи і Н. Станкевич, найчастотнішими концептами зла у газетному тексті останнього десятиліття ХХ ст. є лексеми *смерть, вбивство, труп, війна, постріли* [5]. Досліджуючи лексико-семантичні вияви патогенності у сучасній регіональній пресі, можемо стверджувати, що перелік слів, які окреслюють ці концепти є доволі широким. І підтверджуємо думку науковців, що «найсильніше негативне поле творять навколо себе дієслова. Саме через них у психіці людей зло набуває чіткої рельєфності. Дієслова *розстріляти, отруїти, розчленувати, зарубати, повіситись, гатити, вбити, задушити, закатувати, згвалтувати, помститися* – найсильніші за семантикою реєстри зломови. Засилля їх у газетних текстах має руйнівний вплив на читача, пригнічує його психіку» [5].

Відзначимо, що трагічні події зображують образними засобами (*жахлива знахідка; некерована жорстокість; у стократ сильніший біль; чорні думки штовхають на смерть; заволокли, як собаку*), фразеологізмами (*схопили на гарячому; живого місця не залишилося; вкоротити собі віку; піти з життя*), термінологічною лексикою і висловами з медичної, правової галузей (*розлади мовлення; крововиливи у мозок; черепно-мозкова травма; ампутувати; крововтрата; завдати ран; нещасний випадок; сексуальне домагання*) та ін. Важко говорити у випадку патогенності змісту про багатство мовних ресурсів для вираження цього змісту: усі ці засоби однаково шкідливі.

З метою окреслити динаміку публікацій патогенного змісту у «Новій Тернопільській газеті» ми провели огляд заголовків (усього 88) за 2015 рік на сторінці цього видання у соціальній мережі Facebook (<https://uk-ua.facebook.com/novagazeta>). На зіставлення, звичайно, впливає і те, що електронна сторінка не дає повного уявлення про конструкцію і зміст видання, і те, що за п'ять років дещо змінилася тематика повідомлень. Останнє зумовлено ситуацією в країні. Тому на електронну сторінку потрапляють повідомлення про події, пов'язані з АТО (20 публікацій). Закономірно, що ці матеріали не



обходяться без лексики патогенного характеру, дещо відмінної від представленої вище: Ігор Римар *залишився без гортані, без щелепи і без руки...* «Кіборга» з Тернопільщини *поранили у Донецькому аеропорту* (22.01.2015); Ярослав Гавянець: «*Нас «кинули» і залишили сам на сам з ворогом*». Наймолодшого «кіборга» з *полону визволяв батько* (12.02.2015); «*Мамо, добуду до року і повернуся...*» Роман Рушак *загинув за двадцять днів до демобілізації* (01.07.2015); «*Андрій не любив скаржитися...*» *Тіло Андрія Капчура знайшли на Сході через чотири місяці після загибелі* (03.09.2015). Повідомлення про АТО активізували таку лексику: *війна, передова, полон, загибель, зник безвісти, інвалідність, загинув на війні, загинув від ворожої кулі, диверсія, диверсійна група, терористична акція, підпали, підриви, вибухи, пограбування, російська агресія, ворог* тощо.

Інша патогенна лексика, зафіксована на електронній сторінці видання: *каліка, корупція, пожежа, проблема, хвороба, шахрай; задушити, обікрати, плакати, спалити; ворожий, терористичний*. Бачимо, що укладений вище перелік лексем з негативною семантикою доповнюється зі зміною тематики повідомлень. Тим більше, що у контексті слова здатні виявляти додаткові значення.

Патогенний зміст нерідко оформлений за допомогою стилістичних прийомів: евфемізму *суттєво поліпили свої матеріальні статки* (02.04.2015) – *накрали*; перифрази *люди на візках* (13.08.2015) – інваліди; оксюморону *криваве перемир'я* (19.11.2015); паралелізму: *На вихідних, коли увага всього світу була прикута до трагедії в столиці Франції Парижі, на Сході України сталися не менш криваві події* (19.11.2015); метафори *війна без прикрас* (16.01.2015).

Огляд публікацій за 2015 рік на сторінці газети у соціальній мережі Facebook засвідчує, що до матеріалів позитивного або нейтрального змісту (34 (39 %) із 88) належить приблизно третина, решта мають виражений або прихований патогенний характер. Отож, видання і далі насичене публікаціями з негативним змістом.

У результаті семантико-стилістичного аналізу лексики досліджуваного видання можемо стверджувати, що масове поширення патогенних текстів без жодних обмежень та застережень – ознака того, що суспільству бракує ґрунтовної медіаосвіти. Ось чому нині актуальна медіакультура особистості і суспільства, проблема інформаційно-психологічної безпеки споживача інформації (читача, слухача, глядача) і самого журналіста. Притаманне людині бажання альтернативи призводить до усвідомлення того, що патогенні тексти виконують певну «місію», оскільки змушують шукати кращих джерел інформації.

Патогенність із надмірним демонструванням насильства, моторошними подробицями, провокативними заголовками, лексикою з агресивною семантикою, винесеною у ліди та вриси, емоційний і хибний тон повідомлення про подію та ін. – можуть призвести до різних негативних психологічних і поведінкових наслідків та ефектів на індивідуальному та масовому рівнях. До них відносять, наприклад, стреси, психічні розлади, масові паніку й істерію, наслідування. У людей з'являється страх, зростає агресія або ж, навпаки, настає емоційне вигоряння, так званий «катарсичний медіаефект» – віртуальний і безпечний для навколишніх вихід агресивних емоцій, що не призводить до негативних наслідків у реальному житті» [9, с. 158] і т. д. Як наслідок – підвищення рівня злочинності, конфліктів, жорсткості, недовіри, невпевненості у власній безпеці й безпеці своїх близьких, нарікання на несправедливий устрій і т. д.

#### **4. Висновки**

«Нова Тернопільська газета» має загальні ознаки «жовтої преси»: публікує матеріали сенсаційного характеру, нівелюючи грані між прийнятним і неприйнятним.

З позицій медіаосвіти важливо популяризувати розвиток саногенного потенціалу особистості, що опирається на психологічну і соціальну компетентності [10; 11]. До вивчення патогенності тексту варто залучити підходи лінгвістики, журналістикознавства, соціальних комунікацій,

педагогіки, психології. У такому контексті актуальними видаються тези про поширення медіаграмотності та базових технологій індивідуального психічного самозахисту: вміння припиняти негативне мислення, тобто здійснювати стоп-реакцію; практикування рефлексії, тобто розглядати свою і чужу поведінку відсторонено; усвідомлення розумових операцій, які породжують емоцію; відкидання образів, які призводять до відчуття приниженості, обмірковування плану помсти, висновків про нікчемність життя і т. д. (див. [11]).

Враховуючи сформульовані Б. Потятиником [1] способи нейтралізації патотексту, серед можливих заходів і порад щодо інформаційного «оздоровлення» українського медіапростору пропонуємо: вимагати від журналістів знання етичних і професійних стандартів, норм і правил написання матеріалів; навчати студентів-журналістів створювати конструктивний текст, на відміну від деструктивного; практикувати громадську оцінку редакційної політики; організовувати просвітницьку роботу з журналістами і користувачами сучасних медіа, наприклад, тренінги або інформаційні розсилки; створити мовну шкалу для визначення рівня патогенності тексту, за якою редактор може відмовити у публікації матеріалу; маркувати патогенний текст за аналогією до попередження про вікові обмеження щодо перегляду певних програм або фільмів у телеєфірі. Значно складнішими тактиками є: стимулювання альтернативного тексту; вироблення імунітету (через просвітництво і розвиток загального культурного фону); відмова від ідентифікації патотексту, «поневолення» ним, для чого потрібна тривала психоаналітична робота.

Отже, для попередження впливу патогенних текстів необхідні масштабні заходи. Тоді редакції окремих видань не зможуть протистояти загальним тенденціям.

Ця стаття має частковий характер щодо проблеми патогенності текстів у сучасних українських медіа. Але може бути складовою комплексного вивчення мовних засобів вираження деструктивного змісту з метою вироблення

механізмів його критичного сприймання: коли не текст контролює людину, а людина – текст.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Потятиник Б. В. Екологія ноосфери. Проспект [Електронний ресурс] / Б. В. Потятиник. – Режим доступу : [http://media-journal.franko.lviv.ua/Avtory/Borys\\_pot.htm](http://media-journal.franko.lviv.ua/Avtory/Borys_pot.htm) – Назва з екрана. – Дата доступу: 07.04.2016.
2. Потятиник Б. Патогенний текст : монографія / Б. Потятиник, М. Лозинський. – Львів : Місіонер, 1996. – 296 с.
3. Довженко О. Потятиник Б.: «Немає іншого виходу, крім медіаосвіти» [Електронний ресурс] / О. Довженко. – Режим доступу : <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/borys-potyatynuk-nemaye-inshoho-vykhodu-krim-mediaosvity.html> – Назва з екрана. – Дата доступу: 17.02.2016.
4. Серажим К. С. Журналістський текст патогенного характеру [Електронний ресурс] / К. С. Серажим // Держава та регіони. Сер.: Соціальні комунікації. – 2010. – № 2. – С. 161-171. – Режим доступу : [http://www.nbuv.gov.ua/old\\_jrn/Soc\\_Gum/Dtr\\_sk/2010\\_2/files/SC210\\_32.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Dtr_sk/2010_2/files/SC210_32.pdf) – Назва з екрана. – Дата доступу: 19.02.2016.
5. Прихода Я. Зломова у газетному тексті, або Наслідки свободи називання зла [Електронний ресурс] / Я. Прихода, Н. Станкевич. – Режим доступу : [http://media-journal.franko.lviv.ua/N1/Mediaosvita/pryhoda\\_jaroslava.htm](http://media-journal.franko.lviv.ua/N1/Mediaosvita/pryhoda_jaroslava.htm) – Назва з екрана. – Дата доступу: 19.02.2016.
6. Кіца М. До проблеми патогенності реклами в українській пресі: причини та головні тенденції [Електронний ресурс] / М. Кіца // Право та психологія : матеріали I Міжнародної конференції молодих вчених LPS-2013 (21-23 листопада 2013 р., Львів) / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 46-47. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/26895/1/019-046-047.pdf> – Назва з екрана. – Дата доступу: 07.04.2016.
7. Кіца М. Критерії та ознаки патогенної реклами в українських ЗМІ / М. Кіца // Теле- та радіожурналістика. – 2014. – Вип. 13. – С. 241–246.
8. Кузнецова Т. В. Цінності в текстах друкованих ЗМІ / Т. В. Кузнецова // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Сер.: Филология. Социальная коммуникация. – Т. 21 (60). – 2008. – №1. – С. 370-375.
9. Баришполець О. Чинники впливу засобів масової інформації на аудиторію / О. Баришполець // Соціальна психологія. – 2006. – №6. – С.153-162.
10. Варій М. Й. Загальна психологія : навчальний посібник ; 2-ге видан., випр. і доп. / М. Й. Варій. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 968 с.
11. Васильева Т. Н. Формирование саногенного мышления младшего школьника : учебное пособие [Электронный ресурс] / Т. Н. Васильева. – Калининград : Калинингр. ун-т, 1997. – 48 с. – Режим доступа : [http://pedlib.ru/Books/3/0290/3\\_0290-1.shtml](http://pedlib.ru/Books/3/0290/3_0290-1.shtml) – Назва з екрана. – Дата доступу: 07.04.2016.

Наталия Левкивна Дашенко

доцент кафедри журналістики Тернопольського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка,

Светлана Юрьевна Андришина

преподаватель цикловой комиссии издательского дела и редактирования

Тернопольского колледжа Университета «Украина»

**Лексико-семантические проявления патогенности в региональной периодике**

Цель статьи – семантико-стилистическая оценка лексических маркеров патогенности в региональном издании «Новая Тернопольская газета». Внимание сосредоточено на текстах, тяготеющих к распространению эмоции недовольства, то есть сообщающих о трагедиях, чрезмерно демонстрирующих насилие, агрессию. Выделению и анализу соответствующей лексики подчинен комплекс научных методов: контент-анализ, компонентный, контекстуальный, описательно-аналитический и др. Семантико-стилистический подход и составленный перечень наиболее частотных лексических маркеров патогенности обусловили вывод: одним из способов идентификации текстов патогенного содержания являются слова негативной семантики в рубриках, заголовках, лидах и самих текстах. Результаты статьи связаны с описанием некоторых способов нейтрализации патогенного содержания. Материалы публикации могут быть составляющей комплексного изучения языковых средств выражения патогенности с целью выработки механизмов критического восприятия текстов современных украинских медиа.

**Ключевые слова:** эмоции недовольства; патогенный текст; лексика негативной семантики.

Nataliia Dashchenko  
associate professor of journalism  
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University  
Svitlana Andriishyna  
teacher of cyclic commission Publishing and Editing  
Ternopil College University «Ukraine»

### **Lexical and semantic manifestation of pathogenicity in the regional periodical press**

This article elaborates on the issues of pathogenic texts in the newspaper «Nova Ternopil'ska» in 2010 and 2015 through identification of negative information that could lead to negative emotional states and actions.

Infected headlines, leads and texts in this regional newspaper were analyzed and sorted according to their types.

Messages about tragedy, violence and aggression become markers of texts that can have a bad influence on recipients. Briefly this article provides overview on how to avoid spreading of pathogenic texts in Ukrainian media today.

**Main objective of the study** is semantic and stylistic evaluation of pathogenic markers in the regional newspaper «Nova Ternopil'ska». It is focused mainly on texts which promote negative emotions by depiction of tragedy, violence and aggression.

**Methods used during the study.** Content analysis for definition and interpretation of materials from newspaper, components method for highlighting the vocabulary with pathogenic

semantics, descriptive-analytical method for assessment of pathogenic vocabulary contextual implementation. Other methods used: communicative, semantically contextual, elements of statistics, diachronic comparison.

Study shows significant misuse of violence depiction with obscure details, provocative headlines, aggressive semantics, extremely emotional covering of events by local newspaper. Semantically stylistic approach and ranking of mostly used pathogenic lexical markers resumed one of the possible way to identify text with pathogenic matter through words with negative semantic in columns, headlines, leads and texts itself. Semantic analysis implies that for critical judgement of pathogenic content reliance on only linguistic evaluation is insufficient.

**Article resolutions** include proposals for recovery of Ukrainian information media space: to expect from journalists consideration of ethical standards; to teach students how to create a constructive text; to introduce public evaluation of editorial policy in newspapers; to provide education for journalists and media users about the matter in form of trainings, broadcasting etc.; to define linguistic ranking for pathogenic text indication which can be used by editors; to mark the pathogenic content.

Materials from this publication can be used as a part of wide study of pathogenic influence of words in linguistics targeting development of mechanism for critical judgement of published materials in present Ukrainian media.

**Keywords:** frustration emotions; pathogenic text; lexicon of negative; newspaper article; pathogenicity.

#### **Транслітерований список літератури**

1. Potiatynyk, B.V. (1997), «Ecology of noosphere. Prospectus», available at: [http://media-journal.franko.lviv.ua/Avtory/Borys\\_pot.htm](http://media-journal.franko.lviv.ua/Avtory/Borys_pot.htm) (accessed 07.04.2016).
2. Potiatynyk, B. & Lozynskyi, M. (1996), *Pathogenic Text*, Misioner, Lviv, 296 p.
3. Dovzhenko, O. (2010), Potyatynyk B.: «There is no choice but media education», available at: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/borys-potyatynyk-nemaye-inshoho-vykhodukrim-mediaosvity.html> (accessed 17.02.2016).
4. Serazhym, K.S. (2010), «Journalistic text with pathogenic nature», *Derzhava ta Rehiony. Ser.: Sotsialni komunikatsii [The State and the Regions. Series: Social Communications]*, vol. 2, available at: [http://www.nbu.gov.ua/old\\_jrn/Soc\\_Gum/Dtr\\_sk/2010\\_2/files/SC210\\_32.pdf](http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Dtr_sk/2010_2/files/SC210_32.pdf) (accessed 19.02.2016).
5. Prykhoda, Ya. Stankevych, N. (1998), «Language of hate in a newspaper text, or Consequences of freedom by calling evil», available at: [http://media-journal.franko.lviv.ua/N1/Mediaosvita/pryhoda\\_jaroslava.htm](http://media-journal.franko.lviv.ua/N1/Mediaosvita/pryhoda_jaroslava.htm) (accessed 19.02.2016).
6. Kitsa, M. (2013), «The problem of pathogenicity in the advertising in ukrainian press: causes and major trends», *Law and Psychology: Material of the 1 International Conference of Young Scientists LPS-2013, National University «Lviv Polytechnic», 21-23 November 2013, Lviv*, Lviv Polytechnic National University Publishing House, – P. 46-47, available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/26895/1/019-046-047.pdf> (accessed 07.04.2016).
7. Kitsa, M. (2014), «Criteria and characteristics of pathogenic advertising in the ukrainian media», *Tele- ta Radiozhurnalistyka [TV and Radiojournalism]*, vol. 13, pp. 241-246.

8. Kuznietsova, T.V. (2008), «Values in the text of print media», *Uchenye zapysky Tavrycheskogho nacyonaljnogho unyversyteta im. V. Y. Vernadskogho. Ser.: Fylologhyja. Socyalnaja kommunykacyja [Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Ser.: Philology. Social Communication]*, vol. 21(60), pp. 370-375.
9. Baryshpolets, O. (2006), «Factors of media influence in audience», *Socialjna psykhologhija [Social Psychology]*, vol. 6, pp. 153-162.
10. Varii, M.Y. (2007), *General Psychology: tutorial*, 2nd ed., Centr uchbovoji literatury, Kyiv, 968 p.
11. Vasyleva, T.N. (1997), *Forming the sanogenic thinking in the primery school age: the manual*, Kalynynghradskyj un-t, Kalynynghrad, 48 p., available at: [http://pedlib.ru/Books/3/0290/3\\_0290-1.shtml](http://pedlib.ru/Books/3/0290/3_0290-1.shtml) (accessed 07.04.2016)